

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут економіки та управління
Обліково-фінансовий факультет

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Методичні рекомендації

для виконання практичної роботи здобувачами ступеня вищої освіти
«магістр» 5 курсу спеціальності 071 «Облік і оподаткування» денної
форми навчання

Миколаїв
2016

УДК 330.16
ББК 60.524.42
С 69

Друкується за рішенням науково-методичної комісії обліково-фінансового факультету Миколаївського національного аграрного університету від 17.10.2016 р., протокол № 2.

Укладачі:

- Н. М. Сіренко – д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Миколаївський національний аграрний університет;
- А. В. Бурковська – канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Миколаївський національний аграрний університет;
- Т. І. Лункіна – канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Миколаївський національний аграрний університет.

Рецензенти:

- О. М. Вишнеvsька – д-р екон. наук, професор, професор кафедри обліку і оподаткування, Миколаївський національний аграрний університет;
- Л. С. Мельничук – канд. екон. наук, доцент економіки підприємств та землеустрою, Чорноморський національний університет імені Петра Могили.

© Миколаївський національний аграрний університет, 2016

ЗМІСТ	
Вступ.....	4
Склад, обсяг і терміни виконання змістових модулів.....	6
Плани практичних занять Модуль 1. Соціальна відповідальність як суспільно-економічний феномен.....	7
Тема 1. Соціальна відповідальність як чинник стійкого розвитку.....	7
Тема 2. Соціальна відповідальність людини, держави та суспільства.....	7
Тема 3. Організаційно-економічне забезпечення управління корпоративною соціальною відповідальністю.....	10
Тема 4. Формування відносин роботодавців із працівниками на засадах соціальної відповідальності.....	10
Питання для проміжного контролю знань.....	
Модуль 2. Управління підприємством на засадах соціальної відповідальності.....	13
Тема 5. Формування відносин бізнесу із зовнішніми організаціями на засадах соціальної відповідальності.....	13
Тема 6. Екологічна компонента соціальної відповідальності.....	17
Тема 7. Соціальне партнерство як інструмент формування соціальної відповідальності.....	20
Тема 8. Моніторинг корпоративної соціальної відповідальності.....	25
Тема 9. Оцінювання ефективності соціальної відповідальності.....	28
Тема 10. Стратегічні напрями розвитку соціальної відповідальності.....	31
Питання для підсумкового контролю знань (до екзамену).....	35
Список рекомендованої літератури.....	38

ВСТУП

Метою дисципліни «Соціальна відповідальність» є вивчення теорії та практики соціальної відповідальності підприємств, формування у фахівців базових знань з теорії та практики соціальної відповідальності і набуття ними відповідних професійних компетенцій, що забезпечують формування соціально-відповідальної поведінки.

Завданням вивчення дисципліни є вивчення майбутніми фахівцями загальних закономірностей взаємодії бізнесу і суспільства, основ їхнього використання в управлінні організаціями

Об'єктом дисципліни є процеси формування основних елементів соціальної відповідальності.

Предмет: теоретико-методологічні, методичні та організаційно-економічні аспекти формування і розвитку соціальної відповідальності.

Здобувач ступеня вищої освіти повинен знати:

- сутність, види, категорії еволюцію, концепції, моделі та рівні соціальної відповідальності;
- особливості соціальної відповідальності різних суб'єктів суспільного розвитку;
- місце соціальної відповідальності в управлінні організацією;
- нормативно-правові засади розвитку соціальної відповідальності;
- моделі корпоративної соціальної відповідальності і становлення різних типів корпоративної культури;
- критерії, показники та методику оцінювання соціальної відповідальності;
- особливості вияву соціальної відповідальності бізнесу в українських реаліях;
- сутність соціальних інвестицій як форми вияву корпоративної відповідальності роботодавців;
- сутність, складові та пріоритети розвитку соціальної відповідальності політики управління персоналом;
- екологічні аспекти соціальної відповідальності та їх нормативно-правове регулювання;

- сутність, структуру, вимоги та особливості міжнародних стандартів соціальної звітності.

Здобувач ступеня вищої освіти повинен вміти:

- формувати механізм управління корпоративною соціальною відповідальністю;
- формувати ефективну взаємодію роботодавців з персоналом на засадах соціальної відповідальності;
- формувати відносини підприємств із зовнішніми організаціями на засадах корпоративної соціальної відповідальності;
- визначати напрями активізації індивідуальної та колективної екологічної відповідальності;
- посилювати соціальну відповідальність суб'єктів суспільного розвитку через соціальне партнерство;
- здійснювати моніторинг корпоративної соціальної відповідальності;
- оцінювати ефективність корпоративної соціальної відповідальності;
- розвивати корпоративну соціальну відповідальність як чинник підвищення конкурентоспроможності.

Склад обсяг і терміни виконання змістових модулів

Модулі курсу			Найменування змістових модулів	Розподіл навчального часу			Термін виконання, тиждень	Термін контрольного заходу
Найменування	Обсяг, кредит	Сума залікових балів		Лекції	Практичні	Самостійна робота		
МОДУЛЬ 1 Соціальна відповідальність як суспільно-економічний феномен	2,8	17-28	Змістовий модуль 1 Соціальна відповідальність як чинник стійкого розвитку	1	1	5	1,2	1
			Змістовий модуль 2 Соціальна відповідальність людини, держави та суспільства	1	1	5	3,4	3
			Змістовий модуль 3 Організаційно-економічне забезпечення управління корпоративною соціальною відповідальністю	2	1	5	5,6	5
			Змістовий модуль 4 Формування відносин роботодавців із працівниками на засадах соціальної відповідальності	2	1	5	7,8	7
Всього за I модуль				6	4	20	x	x
МОДУЛЬ 2 Управління підприємством на засадах соціальної відповідальності	2,0	19-32	Змістовий модуль 5 Формування відносин бізнесу із зовнішніми організаціями на засадах соціальної відповідальності	2	2	6	9	9
			Змістовий модуль 6 Екологічна компонента соціальної відповідальності	2	2	6	10	10
			Змістовий модуль 7 Соціальне партнерство як інструмент формування соціальної відповідальності	2	2	6	11,12	12
			Змістовий модуль 8 Моніторинг корпоративної соціальної відповідальності	2	2	6	13	13
			Змістовий модуль 9 Оцінювання ефективності соціальної відповідальності	2	2	6	14,15	15
Змістовий модуль 10 Стратегічні напрями розвитку соціальної відповідальності	2	2	6	16	16			
Всього за II модуль				12	12	36	x	x
Всього	4,8	36-60		18	16	56	x	x

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

МОДУЛЬ 1. СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК СУСПІЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ФЕНОМЕН

Змістовий модуль 1, 2 *Соціальна відповідальність як чинник стійкого розвитку. Соціальна відповідальність людини, держави та суспільства.*

Питання для опитування:

1. Сутність та значення соціальної відповідальності.
2. Принципи, види соціальної відповідальності.
3. Функції соціальної відповідальності.

1) усне опитування (2 бали);

2) тести (2 бали).

Світовий досвід сформував наступні критерії, відповідність яким дозволяє визначити окрему організацію як соціально відповідальну:

- добросовісна сплата податків, виконання вимог міжнародного, державного, регіонального законодавств;
- виробництво та реалізація якісної продукції;
реалізація корпоративних програм підвищення фаховості співробітників;
- реалізація корпоративних програм з охорони та зміцнення здоров'я співробітників;
- реалізація корпоративних програм морального стимулювання персоналу;
- реалізація благодійних і спонсорських проектів;
- участь у формуванні позитивної суспільної думки про бізнес.

Принципи соціальної відповідальності:

1. Підзвітність.
2. Прозорість.
3. Етична поведінка.

4. Зацікавлені сторони організації.
5. Правові норми.
6. Міжнародні норми.

Види соціальної відповідальності:

1. Правова відповідальність.
2. Неправова відповідальність.

Питання для самостійного вивчення:

1. Соціальна політика та соціальний захист.
2. Чинники ініціювання і становлення соціальної відповідальності особистості та суспільства.

Тести

1 варіант

1. Хто започаткував основу сучасного підходу до соціальної відповідальності корпорацій?
  - А) Л. Білецька;
  - Б) Г. Боуен;
  - В) І. Семякін;
  - Г) О. Поляков.
2. У якому році було започатковано основу сучасного підходу до соціальної відповідальності корпорацій?
  - А) 1935 р.;
  - Б) 1963 р.;
  - В) 1956 р.;
  - Г) 1953 р.
3. Відповідальність організації за вплив її рішень і діяльності на суспільство та навколишнє середовище через прозору й етичну поведінку, це —?
  - А) соціальна відповідальність;
  - Б) економічна відповідальність;
  - В) екологічна відповідальність;
  - Г) політична відповідальність.
4. У яких країнах соціальним підприємництвом називають підприємницьку діяльність неприбуткових організацій, дохід від якої спрямований на вирішення соціальних проблем?
  - А) Пн. та Пд. Америка;
  - Б) Європейські країни;
  - В) країни Азії;

- Г) країни Африки.
5. У яких країнах соціальне підприємництво визнається більше як бізнес і соціальна місія?
- А) Пн. та Пд. Америка;
  - Б) Європейські країни;
  - В) країни Азії;
  - Г) країни Африки.
6. Який стандарт було прийнято після 5 років розробки щодо соціальної відповідальності організацій?
- А) ISO 24000;
  - Б) ISO 8000;
  - В) ISO 26000;
  - Г) ISO 28000.

2 варіант

1. У якому році було прийнято стандарт ISO 26000 «Міжнародне керівництво із соціальної відповідальності» ?
- А) 2005 р.;
  - Б) 2010 р.;
  - В) 2011 р.;
  - Г) 2009 р..
2. Основні принципи соціальної відповідальності?
- А) підзвітність;
  - Б) прозорість;
  - В) етична поведінка;
  - Г) всі відповіді вірні.
3. Критерії соціальної відповідальності?
- А) зацікавлені сторони організації;
  - Б) правові норми;
  - В) добросовісна сплата податків;
  - Г) підвищення кваліфікації, благодійництво.
  - Г) всі відповіді вірні.
4. Основні функції соціальної відповідальності?
- А) відповідальність перед персоналом;
  - Б) відповідальність перед державою;
  - В) правові норми;
  - Г) всі відповіді вірні.
5. Підзвітність, прозорість, етична поведінка, зацікавлені сторони організації, правові норми, міжнародні норми, права людини — це?
- А) завдання соціальної відповідальності;

- Б) принципи соціальної відповідальності;
 В) методологія соціальної відповідальності;
 Г) функції соціальної відповідальності.
6. Які існують види соціальної відповідальності?
 А) неправова;
 Б) правова;
 В) юридична;
 Г) правильна відповідь А і Б.

Рекомендована література: [5,16,17,18]

Змістовий модуль 3, 4 *Організаційно-економічне забезпечення управління корпоративною соціальною відповідальністю. Формування відносин роботодавців із працівниками на засадах соціальної відповідальності.*

Питання для опитування:

1. Корпоративна соціальна відповідальність.
  2. Соціальна відповідальність в системі корпоративного управління.
  3. Соціальні зобов'язання, соціальний контракт.
- 1) усне опитування (2 бали);
  - 2) тести (2 бали).

Підходи до корпоративної соціальної відповідальності:

1. Ринковий підхід.
2. Підхід з позицій державного регулювання.
3. Підхід з позицій корпоративної совісті.
4. Підхід з позицій «зацікавлених сторін».

Соціальна активність компанії виявляється в проведенні різноманітних соціальних програм. Відмінними особливостями соціальних програм є добровільність їх проведення, системний характер і відповідність місії і стратегії розвитку компанії.

Корпоративні соціальні програми - добровільно здійснювана компанією діяльність з охорони природи, розвитку персоналу, створення сприятливих умов праці, підтримки місцевої громади, добродійна діяльність і добросовісна ділова практика, пов'язана з місією і стратегією розвитку бізнесу, і така, що носить

системний характер. Тобто, реалізація соціальних програм здійснюється як самими компаніями, так і за активного залучення до цього різних зацікавлених сторін, що виступають у ролі соціальних партнерів.

Виокремлюють такі *типи соціальних програм*:

- 1) власні програми компанії;
- 2) програми партнерства з місцевими, регіональними та федеральними органами державного управління;
- 3) програми партнерства з некомерційними організаціями;
- 4) програми співпраці з громадськими організаціями та профспілковими об'єднаннями;
- 5) програми інформаційної співпраці зі ЗМІ.

Питання для самостійного вивчення:

1. Корпоративна відповідальність в аграрному секторі.
2. Етика службових і ділових відносин.
3. Система показників соціальної відповідальності у сфері взаємовідносин з персоналом.

Тести

1 варіант

1. Які існують аргументи на користь соціальної відповідальності?
  - А) створення сприятливих для бізнесу довгострокових перспектив;
  - Б) зміна потреб і очікувань широкої публіки;
  - В) моральне зобов'язання поводитися соціально-відповідально;
  - Г) усі відповіді вірні.
2. Які існують аргументи проти соціальної відповідальності?
  - А) порушення принципу максимізації прибутку;
  - Б) витрати на соціальне залучення;
  - В) недостатній рівень звітності перед громадськістю;
  - Г) усі відповіді вірні.
3. Скільки існує основних підходів до корпоративної соціальної відповідальності?
  - А) 2;
  - Б) 3;
  - В) 6;

- Г) 4.
4. Підхід, дієвість якого в тому, що він забезпечує готову форму регулювання діяльності підприємства, усуваючи потребу бюрократичного втручання в державу?
- А) ринковий;
  - Б) з позиції державного регулювання;
  - В) з позиції «корпоративної совісті»;
  - Г) з позиції «зацікавленої особи».
5. Підхід, за якого держава — основний орган управління?
- А) ринковий;
  - Б) з позиції державного регулювання;
  - В) з позиції «корпоративної совісті»;
  - Г) з позиції «зацікавленої особи».
6. Підхід, основним критерієм якого є моральна відповідальність, що виникла усередині підприємства?
- А) ринковий;
  - Б) з позиції державного регулювання;
  - В) з позиції «корпоративної совісті»;
  - Г) з позиції «зацікавленої особи».

2 варіант

1. Що є інструментом соціальної відповідальності політики підприємств?
- А) соціальна програма;
  - Б) соціальний пакет;
  - В) соціальна допомога;
  - Г) правильна відповідь А і Б.
2. Добровільно здійснювана компанією діяльність з охорони природи, розвитку персоналу, створення сприятливих умов праці, тощо — це?
- А) соціальна програма;
  - Б) соціальний пакет;
  - В) соціальна допомога;
  - Г) правильна відповідь А і Б.
3. Різного роду фінансові, матеріальні і нематеріальні блага, які працівник може отримати від підприємства — це?
- А) соціальна програма;
  - Б) соціальний пакет;
  - В) соціальна допомога;

- Г) правильна відповідь А і Б.
4. Які розрізняють типи соціальних програм?
- А) власні програми компанії;
 Б) програми партнерства з місцевими та регіональними органами державного управління;
 В) програма партнерства з некомерційними організаціями;
 Г) всі відповіді вірні.
5. Корпоративні соціальні програми у сфері розвитку персоналу включають такі заходи:
- А) навчання і професійний розвиток;
 Б) створення умов для відпочинку і дозвілля;
 В) програми партнерства з федеральними органами державного управління;
 Г) всі відповіді вірні.
6. Скільки розділів містить зміст соціального пакету??
- А) 5;
 Б) 7;
 В) 4;
 Г) 6.
- Рекомендована література: [2,3,5]

МОДУЛЬ 2. УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ НА ЗАСАДАХ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Змістовий модуль 5 *Формування відносин бізнесу із зовнішніми організаціями на засадах соціальної відповідальності.*

Питання для опитування:

1. Соціальна відповідальність і підприємницька діяльність.
2. Комітет з корпоративної соціальної відповідальності.

1) усне опитування (2 бали);

2) тести (2 бали).

Погляди на концепцію соціально-відповідального бізнесу:

• теорія «корпоративного егоїзму» стверджує, що єдина відповідальність бізнесу - збільшення прибутків для своїх акціонерів;

- теорія «корпоративного альтруїзму» - протилежна попередній, визначаючи, що підприємство має робити внесок у покращення добробуту населення;

- теорія «розумного егоїзму» базується на тому, що бізнес, витрачаючи гроші на благодійність, забезпечує імідж компанії, а це сприяє її виживанню, безпеці, стійкості. Тим самим він створює сприятливе соціальне середовище і забезпечує стійкий прибуток.

Соціальна відповідальність поділяється на три рівні:

- I рівень стосується взаємин з державою і проявляється у повному та своєчасному виконанні податкових зобов'язань;

- II рівень - виконання соціальних зобов'язань перед власним персоналом;

- III рівень - взаємодія з суспільством.

Піраміда соціальної відповідальності бізнесу за В. І.

Спіранським:

1. Базова соціальна відповідальність (соціальний обов'язок бізнесу).

2. Нормативна соціальна відповідальність бізнесу (громадський обов'язок бізнесу).

3. Філантропія (індивідуальна благодійність бізнесменів).

4. Наднормативна соціальна відповідальність компаній і корпорацій (участь у вирішенні актуальних соціально-економічних проблем).

5. Ініціативна відповідальність (відповідальність бізнесу за майбутнє суспільство, за духовний і культурний розвиток громадян).

Основні цілі Комітету з корпоративної соціальної відповідальності можна визначити як:

1. Просувати ідею корпоративної соціальної відповідальності серед членів Асоціації та ділової громади України.

2. Ділитися досвідом та кращою практикою впровадження соціальних ініціатив.

3. Інформувати компанії про ефективні методи просування своїх соціальних ініціатив.

4. Виявляти і долати регуляторні та інші перешкоди до корпоративної соціальної відповідальності в Україні.

5. Допомогати членам Асоціації в пошуку надійних партнерів для соціальних ініціатив.

Питання для самостійного вивчення:

1. Інституціоналізація суб'єктів соціальної відповідальності (профспілки, держава, роботодавці). Гармонізація інтересів соціальних партнерів.
2. Елементи соціальної відповідальності бізнесу.

Тести

1 варіант

1. Яка теорія стверджує, що єдина відповідальність бізнесу — збільшення прибутків для своїх акціонерів?
  - А) корпоративного егоїзму;
  - Б) корпоративного альтруїзму;
  - В) розумного егоїзму;
  - Г) усі відповіді вірні.
2. Яка теорія стверджує, що підприємство має робити внесок у покращення добробуту населення?
  - А) корпоративного егоїзму;
  - Б) корпоративного альтруїзму;
  - В) розумного егоїзму;
  - Г) усі відповіді вірні.
3. Яка теорія стверджує, що бізнес витрачаючи гроші на благодійність забезпечує імідж компанії?
  - А) корпоративного егоїзму;
  - Б) корпоративного альтруїзму;
  - В) розумного егоїзму;
  - Г) усі відповіді вірні.
4. Скільки рівнів має піраміда СВБ за В.І. Спіранським?
  - А) 5;
  - Б) 10;
  - В) 7;
  - Г) 15.
5. Що є елементами СВБ?
  - А) відповідальний виробник;
  - Б) відповідальний соціальний партнер;
  - В) відповідальний роботодавець;
  - Г) усі відповіді вірні.
6. Основні цілі Комітету з КСВ ?
  - А) відповідальний діловий партнер;

Б) відповідальний учасник економічних і політичних відносин з державою;

В) інформувати підприємства про ефективні методи просування своїх соціальних ініціатив;

Г) передання досвіду та кращих практик впровадження соціальної відповідальності.

2 варіант

1. Що характерно для рівнів щодо поділу СВ?

А) стосується взаємин з державою;

Б) взаємодія з суспільством;

В) виконання зобов'язань перед власним персоналом;

Г) всі відповіді вірні.

2. Скільки, приблизно, компаній на сьогоднішній день об'єднує Європейська бізнес Асоціація?

А) 550;

Б) 290;

В) 900;

Г) 990.

3. Що пропонує компаніям Європейська бізнес Асоціація (ЄБА)?

А) колективний захист інтересів;

Б) можливість брати участь у прийнятті рішень на рівні ЄС;

В) регулярну інформаційну підтримку;

Г) всі відповіді вірні.

4. За допомогою яких інструментів реалізуються соціальні проблеми у ЄБА?

А) розважальні заходи;

Б) дисконтну систему;

В) соціальні заходи;

Г) всі відповіді вірні.

5. У якому році було створено Комітет Асоціації з корпоративної відповідальності?

А) 2008 р.;

Б) 2006 р.;

В) 2003 р.;

Г) 2005 р.

6. Які основні цілі Комітету з КСВ?

А) просувати ідею КСВ серед членів Асоціації;

Б) ділитися досвідом та кращою практикою впровадження соціальних ініціатив;

- В) інформувати компанії про ефективні методи просування своїх соціальних ініціатив;
 Г) всі відповіді вірні.

Рекомендована література: [9,11,12]

Змістовий модуль 6 *Екологічна компонента соціальної відповідальності.*

Питання для опитування:

1. Екологічна безпека соціальної діяльності.
2. Нормативно-правові відносини екологічної безпеки в Україні.
  - 1) усне опитування (2 бали);
  - 2) тести (2 бали).

Стратегічними цілями екологічної політики в Україні є наступні:

1. Підвищення рівня суспільної свідомості в питаннях екології.
2. Поліпшення екологічної ситуації та підвищення рівня екологічної безпеки.
3. Досягнення безпечного для здоров'я людини стану навколишнього природного середовища.
4. Інтеграція екологічної політики та вдосконалення інтегрованого екологічного управління в галузях економіки та соціальній сфері.
5. Припинення втрат біологічного та ландшафтного різноманіття екологічної мережі.
6. Забезпечення екологічно збалансованого природокористування.
7. Удосконалення регіональної екологічної політики.

За останні роки Україна, вже у статусі самостійної держави, приєдналась більш як до 20 багатосторонніх конвенцій екологічного спрямування. Серед них:

1. Конвенція ЄСПОО «Про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті» (підписано в лютому 1991 р., ратифіковано в березні 1999 р.),
2. Рамкова конвенція ООН про зміну клімату (підписано в травні 1992 р., ратифіковано в жовтні 1996 р.),

3. Кіотський протокол до неї (підписано в грудні 1997 р., ратифіковано в лютому 2004 р.),
4. Конвенція ООН про біологічне різноманіття (підписано в червні 1992 р., ратифіковано в листопаді 1994 р.),
5. Картахенський протокол про біобезпеку до цієї Конвенції (приєднання в вересні 2002 р.),
6. Конвенція про охорону та використання транскордонних водотоків та міжнародних озер (приєднання в липні 1999 р.) й низка інших.

Питання для самостійного вивчення:

1. Інвестування в агроекологію: перспективи та напрями.
2. Зелений офіс»: принципи та впровадження.

Тести

1 варіант

1. Який індекс визначили фахівці Єльського університету США, що характеризує ефективність державної політики щодо збереження екосистем?
  - А) якості екології;
  - Б) якості довкілля;
  - В) чистоти навколишнього середовища;
  - Г) чистоти довкілля.
2. У якому законі України відмічено, що антропогенне і техногенне навантаження на навколишнє природне середовище в Україні у кілька разів перевищує відповідні показники у розвинутих країнах?
  - А) ЗУ «Про екологію»;
  - Б) ЗУ «Про навколишнє середовище»;
  - В) ЗУ «Про основні засади державної екологічної політики України»;
  - Г) усі відповіді вірні.
3. Що є метою національної екологічної політики?
  - А) стабілізація і поліпшення стану навколишнього природного середовища;
  - Б) гарантування екологічно безпечного природного середовища;
  - В) збереження природних екосистем;
  - Г) усі відповіді вірні.
4. Які виділяють стратегічні цілі екологічної політики в Україні?

- А) підвищення рівня сучасної свідомості в питаннях екології;
  - Б) поліпшення екологічної ситуації та підвищення рівня екологічної безпеки;
  - В) досягнення здорового для людини стану навколишнього природного середовища;
  - Г) усі відповіді вірні.
5. Чи вважаєте ви доцільним введення екологічного податку на підприємствах України?
- А) так, відіграє роль ц збереженні екосистем;
  - Б) ні, не пливає позитивно на навколишнє середовище;
  - В) не приносить очікуваного результату, але поповнює бюджет держави;
6. Концепція української організації, яка має на меті зменшити негативний вплив діяльності підприємств на навколишнє середовище та сприяти раціональному використанню ресурсів — це?
- А) зелений офіс;
  - Б) зелений дім;
  - В) озеленення планети;
  - Г) зелений прибуток.

2 варіант

1. Який принцип зеленого офісу вимагає дотримання вимог екологічного маркування та відповідного енергозбереження якості для усіх товарів та обладнання?
- А) закупівля;
  - Б) використання;
  - В) утилізація;
  - Г) енергозбереження.
2. Який принцип зеленого офісу вимагає вимикати непрацюючу техніку та використовувати папір за необхідністю?
- А) закупівля;
  - Б) використання;
  - В) утилізація;
  - Г) енергозбереження.
3. Який принцип зеленого офісу вимагає закупляти товари з маркуванням «вторинна переробка»?
- А) закупівля;
  - Б) використання;

- В) утилізація;
 Г) енергозбереження.
4. Що означає маркування «вторинна переробка»?
- А) товар можна переробити, але не використовувати за призначенням;
 Б) товар можна переробити, але і використовувати за призначенням;
 В) товар підлягає знищенню;
 Г) вторинна переробка заборонена.
5. Чи вважаєте Ви сучасні підприємства соціально відповідальними з точки зору екологічної безпеки?
- А) так;
 Б) ні;
 В) частково;
 Г) не знаю.
6. Яке місце займає Україна за рейтингом по економічній безпеці, якщо всі країни розділити на три категорії?
- А) 3;
 Б) 1;
 В) 2.

Рекомендована література: [14,9]

Змістовий модуль 7 Соціальне партнерство як інструмент формування соціальної відповідальності.

Питання для опитування:

1. Сутність соціального партнерства та його роль у функціонуванні ринкової економіки.
2. Соціальне партнерство як тип соціальних відносин.
3. Механізм формування соціального партнерства.
  - 1) усне опитування (2 бали);
  - 2) тести (2 бали).

Соціальне партнерство — це система взаємозв'язків між найманими працівниками, трудовими колективами, професійними спілками — з одного боку, роботодавцями та їх об'єднаннями — з другого, і державою та органами місцевого самоврядування — з третього, їхніми представниками та спільно створеними органами з регулювання соціально-трудова відносин, які (взаємозв'язки) полягають у взаємних консультаціях, переговорах і примирних

процедурах на взаємоузгоджених принципах з метою дотримання прав та інтересів працівників, роботодавців і держави.

Соціальне партнерство здійснюється на різних рівнях:

- міжнародному (мегаекономічному),
- національному (макро-економічному),
- галузевому і регіональному (мезоекономічному),
- виробничому (мікроекономічному).

Суб'єктами соціального партнерства, як і суб'єктами соціально-трудових відносин, є наймані працівники, трудові колективи, професійні спілки — з одного боку, роботодавці та їх об'єднання — з другого, і держава та органи місцевого самоврядування — з третього, а також їхні представники та спільно створені органи з регулювання соціально-трудових відносин. На міжнародному (мегаекономічному) рівні суб'єктами соціального партнерства є окремі держави та міжнародні організації.

Об'єктом (предметом) соціального партнерства є узгоджена соціально-трудова політика, що на різних рівнях має своє конкретне наповнення.

Питання для самостійного вивчення:

1. Ефективність господарювання соціального партнерства.
2. Державно-приватне партнерство.

Тести

1 варіант

1. Система взаємозв'язків між найманими працівниками, трудовими колективами, професійними спілками — з одного боку, роботодавцями та їх об'єднаннями — з другого, і державою та органами місцевого самоврядування — з третього, їхніми представниками та спільно створеними органами з регулювання соціально-трудових відносин, які (взаємозв'язки) полягають у взаємних консультаціях, переговорах і примирних процедурах на взаємоузгоджених принципах з метою дотримання прав та інтересів працівників, роботодавців і держави – це:

- А) соціальне партнерство;
- Б) корпоративна соціальна відповідальність;
- В) партнерство;
- Г) відповідальне партнерство.

2. На яких рівнях здійснюється соціальне партнерство?

- А) міжнародному, національному, галузевому і регіональному, виробничому;
- Б) національному, галузевому і регіональному, виробничому;
- В) міжнародному, національному, галузевому, виробничому;
- Г) міжнародному, національному, регіональному, виробничому.
3. Суб'єктами соціального партнерства є:
- А) наймані працівники, трудові колективи, професійні спілки;
- Б) роботодавці та їх об'єднання;
- В) держава та органи місцевого самоврядування;
- Г) всі вище перелічені.
4. Узгоджена соціально-трудова політика, що на різних рівнях має своє конкретне наповнення є:
- А) суть соціального партнерства;
- Б) суспільне призначення соціального партнерства;
- В) об'єктом (предметом) соціального партнерства;
- Г) суб'єктами соціального партнерства.
5. Що з переліченого не є важливими складовими мети соціального партнерства в період становлення ринку?
- А) створення необхідних умов для забезпечення зайнятості працездатного населення
- Б) поліпшення організації виробництва й умов праці;
- В) підвищення життєвого рівня працівників і членів їх сімей;
- Г) добровільність ухвалення зобов'язань сторонами.
6. Співпраця вимагає від партнерів безумовного дотримання основних його принципів, що застосовуються
- А) на макрорівні;
- Б) на макрорівні;
- В) на макто- і мікрорівнях;
- Г) є загальними для всіх рівнів.

2 варіант

1. Що представляє собою метод проведення консультацій або соціальний діалог?

А) проводяться з метою складання колективних договорів і угод;

Б) організації (філії, представництва або іншого відособленого структурного підрозділу), приватного підприємця, затверджуються на колективних зборах (конференції) працівників, закріплюються у письмовій формі і подаються працедавцеві;

В) процес визначення і зближення позицій, досягнення загальних домовленостей і ухвалення узгоджених рішень сторонами соціального діалогу, які представляють інтереси працівників, працедавців, органів виконавчої влади і місцевого самоврядування, із питань формування і реалізації державної соціально-економічної політики та регулювання соціально-трудова відносин;

Г) частина всієї системи соціального регулювання, встановленої державою і іншими суб'єктами ринку.

2. Що представляє собою метод колективні переговори?

А) проводяться з метою складання колективних договорів і угод;

Б) організації (філії, представництва або іншого відособленого структурного підрозділу), приватного підприємця, затверджуються на колективних зборах (конференції) працівників, закріплюються у письмовій формі і подаються працедавцеві;

В) процес визначення і зближення позицій, досягнення загальних домовленостей і ухвалення узгоджених рішень сторонами соціального діалогу, які представляють інтереси працівників, працедавців, органів виконавчої влади і місцевого самоврядування, із питань формування і реалізації державної соціально-економічної політики та регулювання соціально-трудова відносин;

Г) частина всієї системи соціального регулювання, встановленої державою і іншими суб'єктами ринку.

3. Що представляє собою метод вимоги, висунуті працівниками і (або) органом, що їх представляє?

А) проводяться з метою складання колективних договорів і угод;

Б) організації (філії, представництва або іншого відособленого структурного підрозділу), приватного підприємця, затверджуються на колективних зборах (конференції) працівників, закріплюються у письмовій формі і подаються працедавцеві;

В) процес визначення і зближення позицій, досягнення загальних домовленостей і ухвалення узгоджених рішень сторонами соціального діалогу, які представляють інтереси працівників, працедавців, органів виконавчої влади і місцевого самоврядування, із питань формування і реалізації державної соціально-економічної політики та регулювання соціально-трудова відносин;

Г) частина всієї системи соціального регулювання, встановленої державою і іншими суб'єктами ринку.

4. Що представляє собою соціальне партнерство?

А) проводяться з метою складання колективних договорів і угод;

Б) організації (філії, представництва або іншого відособленого структурного підрозділу), приватного підприємця, затверджуються на колективних зборах (конференції) працівників, закріплюються у письмовій формі і подаються працедавцеві;

В) процес визначення і зближення позицій, досягнення загальних домовленостей і ухвалення узгоджених рішень сторонами соціального діалогу, які представляють інтереси працівників, працедавців, органів виконавчої влади і місцевого самоврядування, із питань формування і реалізації державної соціально-економічної політики та регулювання соціально-трудова відносин;

Г) частина всієї системи соціального регулювання, встановленої державою і іншими суб'єктами ринку.

5. Що забезпечує ефективне соціальне партнерство?

А) зростання «соціальної стійкості»;

Б) зростання економічної ефективності;

В) соціальну відповідальність бізнесу;

Г) сталий розвиток.

6. Що з переліченого не належить до ознак державно-приватного партнерства?

А) забезпечення вищих техніко-економічних показників ефективності діяльності, ніж у разі здійснення такої діяльності державним партнером без залучення приватного партнера;

Б) короткотривалість відносин;

В) передача приватному партнеру частини ризиків у процесі здійснення державно-приватного партнерства;

Г) внесення приватним партнером інвестицій в об'єкти партнерства із джерел, не заборонених законодавством.

Рекомендована література: [5,6,10,12,13]

Змістовий модуль 8 *Моніторинг корпоративної соціальної відповідальності*

Питання для опитування:

1. Рейтинг прозорості компаній щодо соціальної відповідальності.
2. Не фінансове звітування: «Звіт з прогресу».
  - 1) усне опитування (2 бали);
  - 2) тести (2 бали).

Соціальна або нефінансова звітність – це звіти компаній, що включають інформацію не тільки про результати фінансово-економічної діяльності (прибуток, дивіденди, інвестиції, компенсації співробітникам, репутація і т.і.), але і соціальні (охорона здоров'я та безпека, трудові відносини, етика бізнесу, взаємовідносини з корінними народами тощо) та екологічні (використовувана енергія, викиди вуглецю, використання землі й екосистем, техногенні аварії, відповідність (невідповідність) екологічному законодавству і т.д.) показники.

Не фінансова звітність конкретної компанії може бути підготовлена та подана у різних форматах (стандартах) з чотирьох загальноприйнятих:

1. Звіт про КСВ.
2. Звіт про прогрес реалізації принципів Глобального договору (COP –Communication on Progress).
3. Звіт зі сталого розвитку (Global Reporting initiative – GRI).
4. Звіт за стандартом AA1000 (Account Ability).

Питання для самостійного вивчення:

1. Характеристика не фінансової звітності підприємств.
2. Переваги та особливості не фінансової звітності.
3. Не фінансова звітність аграрного сектора України.

Тести

1 варіант

1. Звітність компаній, що включає інформацію не тільки про результати фінансово-економічної діяльності але і соціальні та екологічні показники – це:
  - А) оперативна звітність;
  - Б) бухгалтерська звітність;
  - В) соціальна або нефінансова звітність;
  - Г) фінансова звітність.
2. У скількох загальноприйнятих форматах (стандартах) нефінансова звітність конкретної компанії може бути підготовлена та подана?
  - А) 2;
  - Б) 3;
  - В) 4;
  - Г) 5.
3. Це – найбільш легкий нефінансовий звіт, який готується компанією. Він створюється за власною структурою компанії, за показниками, які самостійно визначаються компанією, оскільки відсутні жодні вимоги. В основному такий звіт являє собою перелік соціальних проектів компаній і не проходить аудит.
  - А) звіт про КСВ;
  - Б) звіт про прогрес реалізації принципів Глобального договору (COP –Communication on Progress);
  - В) звіт зі сталого розвитку;
  - Г) звіт за стандартом AA1000 (Account Ability).
4. Звіт з прогресу (щодо виконання принципів Глобального Договору (ГД) ООН) – це одна з найпоширеніших та найлегших до впровадження форм нефінансової звітності, що не проходить аудит.
  - А) звіт про КСВ;
  - Б) звіт про прогрес реалізації принципів Глобального договору (COP –Communication on Progress);
  - В) звіт зі сталого розвитку;
  - Г) звіт за стандартом AA1000 (Account Ability).
5. Цей звіт є найбільш складним нефінансовим звітом, оскільки готується за вимогами системи Глобальної ініціативи зі звітності (Global Reporting initiative – GRI), тобто за стандартизованою системою звітування щодо економічної, природоохоронної та соціальної діяльності, має чіткі індикатори, які компанія повинна вказати у своєму звіті за п'ятьма складовими: бачення та стратегія; профіль організації; управління; індекс GRI; показники діяльності.

- А) звіт про КСВ;
- Б) звіт про прогрес реалізації принципів Глобального договору (COP –Communication on Progress);
- В) звіт зі сталого розвитку;
- Г) звіт за стандартом AA1000 (Account Ability).

6. Цей звіт заснований на діалозі із стейкхолдерами, врахування їхньої думки під час аналізу діяльності компанії. Згідно з вимогами стандарту, основними етапами процесу соціальної звітності є планування (ідентифікація зацікавлених сторін, визначення цінностей і задач компанії), звітність (виявлення найбільш актуальних питань, збір та аналіз інформації), підготовка звіту і проведення аудиту зовнішньою організацією.

- А) звіт про КСВ;
- Б) звіт про прогрес реалізації принципів Глобального договору (COP –Communication on Progress);
- В) звіт зі сталого розвитку;
- Г) звіт за стандартом AA1000 (Account Ability).

2 варіант

1. За дослідженнями проекту UNITER лідерами в підготовці соціальних звітів в Україні є великі компанії та підприємства ... форми власності у сферах будівництва, зв'язку і послуг:

- А) приватної;
- Б) колективної;
- В) державної;
- Г) приватної і колективної.

2. Він базується виключно на добровільних ініціативах бізнесу щодо підтримки принципів сталого розвитку, прозорості діяльності, публічної звітності:

- А) Глобальний Договір;
- Б) «Звіт з прогресу»;
- В) Звіт зі сталого розвитку;
- Г) Звіт за стандартом AA1000 (Account Ability).

3. Скільки принципів Глобального Договору з *Прав людини* існує?

- А) 2;
- Б) 4;
- В) 5;
- Г) 7.

4. Скільки принципів Глобального Договору з *Принципів праці* існує?

- А) 2;
- Б) 3;
- В) 5;
- Г) 4.

5. Скільки принципів Глобального Договору з *Екологічних принципів існує?*

- А) 5;
- Б) 4;
- В) 3;
- Г) 2.

6. Скільки принципів Глобального Договору з *Антикорупційних принципів існує?*

- А) 3;
- Б) 4;
- В) 5;
- Г) 1.

Рекомендована література: [10,17]

Змістовий модуль 9 *Оцінювання ефективності соціальної відповідальності.*

Питання для опитування:

1. Оцінка соціальної відповідальності: методи, об'єкти, показники.
2. Ефективність соціальної відповідальності.
3. Соціальні індикатори та їх вплив на формування соціальної політики держави.
  - 1) усне опитування (2 бали);
  - 2) тести (2 бали).

Фахівці виділяють такі напрями (об'єкти) оцінювання КСВ:

- 1) соціальні інвестиції (та в їх межах соціальна політика),
- 2) ефективність (результативність КСВ),
- 3) КСВ - практики.

У процесі проведення аналізу ситуації в суспільстві виникає можливість і необхідність формулювання своєрідних індикаторів, орієнтування на які дає можливість чіткіше і якісно формувати соціальну політику конкретного регіону, визначати її основні стратегічні напрями.

До таких індикаторів належать:

- фізичний стан і якість життя населення працездатного віку;
- демографічне співвідношення працюючого і непрацюючого населення;
- (індекс) працюючої частини населення утримувати непрацюючу частину населення;
- рівень середньої зарплати в регіоні (з розподілом по районах і професіях);
- рівень латентного безробіття (у цілому і з розподілом по районах);
- співвідношення прожиткового мінімуму, встановленого де-юре і де-факто (чим більше різниця між ними, тим нижче якість життя);
- рівень бідності (відсоток належності населення до різних рівнів бідності — абсолютна, відносна, потенційна), тощо.

Питання для самостійного вивчення:

1. Соціальна цінність.
2. Показники оцінки соціального ефекту.
3. Практики соціалізації в Україні.

Тести

1 варіант

1. Як компанії повинні проводити оцінку КСВ?
  - А) на постійній основі;
  - Б) щомісяця;
  - В) щорічно;
  - Г) підприємство обирає самостійно.
2. Чим необхідно скористатися для повної оцінки КСВ компанії?
  - А) якісними методами;
  - Б) якісними і кількісними методами;
  - В) кількісними методами;
  - Г) індексом прозорості і відкритості.
3. Які методи більше підходять для оцінки причинно-наслідкових зв'язків?
  - А) фінансові;
  - Б) статистичні;
  - В) якісні;
  - Г) кількісні.
4. Використання якісних методів дає можливість:

- А) поширення і наукового обґрунтування КСВ;
  - Б) оцінку причинно-наслідкових залежностей;
  - В) оцінити інтереси і потреби зацікавлених сторін;
  - Г) повної і всебічної оцінки КСВ.
5. Зрозуміти економічний, політичний і соціальний контекст КСВ допомагають:
- А) нефінансові звіти компанії;
  - Б) звіт компанії із КСВ;
  - В) якісні методи оцінки КСВ;
  - Г) економіко-статистичні показники діяльності компанії.
6. Фахівці НЕ виділяють такий напрям оцінювання КСВ, як:
- А) соціальні інвестиції;
  - Б) соціальні програми;
  - В) ефективність;
  - Г) КСВ-практики.

2 варіант

1. Чим більше різниця між прожитковим мінімумом де-юре і де-факто, тим:
- А) більше рівень латентного безробіття;
  - Б) вище демографічне співвідношення працюючого і непрацюючого населення;
  - В) нижче рівень життя населення;
  - Г) тим більше можливостей у працюючої частини населення утримувати непрацюючу частину.
2. Рівень середньої заробітної плати в регіони може визначатись:
- А) з розподілом по районах і професіях;
  - Б) з розподілом по районах;
  - В) у цілому;
  - Г) в абсолютних і відносних показниках.
3. Якого рівня бідності не існує?
- А) абсолютного;
  - Б) запланованого;
  - В) відносного;
  - Г) потенційного.
4. Одержання даних на основі соціальних індикаторів надає можливість:
- А) скласти короткостроковий прогноз розвитку соціально-політичної ситуації;

Б) скласти тактичний прогноз розвитку соціально-політичної ситуації;

В) скласти короткостроковий, середньостроковий і довгостроковий прогноз розвитку соціально-політичної ситуації;

Г) скласти тактичний і стратегічний прогноз розвитку соціально-політичної ситуації;

5. З погляду визначення перспектив у розвитку соціальних відносин є важливим:

А) фізичний стан і якість життя населення працездатного віку;

Б) стан соціальної напруженості в суспільстві;

В) демографічне співвідношення працюючого і непрацюючого населення;

Г) рівень бідності населення.

5. Початкову стадію розвитку СВ ще називають:

А) стадією становлення;

Б) стадією занепаду;

В) латентною;

Г) прогресивною.

Рекомендована література: [5,15,16]

Змістовий модуль 10 *Стратегічні напрями розвитку соціальної відповідальності.*

Питання для опитування:

1. Соціальна відповідальність як напрям покращення соціального розвитку підприємств.
2. Форми прояву соціальної відповідальності, специфіка, вигоди від неї суспільству.
  - 1) усне опитування (2 бали);
  - 2) тести (2 бали).

Відповідно до європейської практики соціально-відповідальний бізнес поширюється на сім напрямів:

- дотримання прав людини;
- дотримання вимог законодавства;
- ділова та корпоративна етика;
- захист навколишнього природного середовища;

- співпраця із зацікавленими сторонами: співробітниками, споживачами, акціонерами, громадою, суб'єктами господарювання;
- дотримання міжнародних норм поведінки;
- прозорість та підзвітність.

Необхідність розвитку соціально-відповідального бізнесу в Україні зумовлена низкою чинників:

- 1) низький рівень корпоративної культури та, як наслідок, фінансова й економічна слабкість значної частки суб'єктів в Україні, діяльність яких орієнтована на виживання;
- 2) правовий нігілізм і деформація правової свідомості, прагнення оминати закон, а не дотримуватися його;
- 3) низький рівень усвідомлення суспільством ролі бізнесу через порівняно нетривалу його сучасну історію та практику реалізації ним власної соціальної відповідальності;
- 4) нерозуміння бізнесом та суспільством основних завдань і механізмів реалізації СВБ через термінологічну (нормативну) невизначеність;
- 5) закритість більшості українських суб'єктів господарювання для широкої громадськості, детальні відомості про діяльність є закритою інформацією для внутрішнього користування;
- 6) дисбаланс складових реалізації політики соціальної відповідальності українськими компаніями.

Питання для самостійного вивчення:

1. Комплекс соціальних заходів щодо реалізації корпоративної стратегії розвитку.
2. Принципи та завдання державної політики у сфері соціальної відповідальності (стратегія).

Тести

1 варіант

1. Визначення ключових індикаторів успішної реалізації заходів корпоративної стратегії слід:
  - А) на стадії підготовки;
  - Б) здійснювати на постійній основі;
  - В) при формуванні стратегічних задач соціальної складової;
  - Г) використовувати на стадії відбору способів і методів дослідження.
2. Підприємства можуть вважати себе соціально відповідальними лише у разі:
  - А) формуванні стратегічних задач КСВ;
  - Б) гарантування інвесторам адекватної віддачі їх вкладів;
  - В) здійснення розрахунків за зобов'язаннями перед постачальниками та кредиторами;
  - Г) забезпечення належного соціального пакету на підприємстві.
3. До складових зовнішньої КСВ відносять:
  - А) стипендіальні програми;
  - Б) наукові і практичні розробки;
  - В) екологічні програми;
  - Г) етичні та інші стандарти роботи.
4. Елементами СВ в реалізації корпоративної стратегії розвитку є:
  - А) внутрішня корпоративна стратегія СВ;
  - Б) зовнішня корпоративна стратегія СВ;
  - В) внутрішня та зовнішня корпоративна стратегія СВ;
  - Г) локальна і національна корпоративна стратегія СВ.
5. При формуванні стратегічних задач соціальної складової корпоративної стратегії здійснюється вплив на:
  - А) інвесторів;
  - Б) зацікавлених осіб;
  - В) репутацію компанії;
  - Г) отримання економічної вигоди.
6. Неуважність корпорацій до соціальних проблем може:
  - А) вплинути на демографічний стан економіки країни;
  - Б) підірвати діяльність інших компаній;
  - В) може підірвати їх фінансовий стан та репутацію;

Г) налагодити інструменти управління нематеріальними активами.

2 варіант

1. Інвестиції у людський капітал передбачають:
  - А) соціальні звіти;
  - Б) екологічні програми розвитку;
  - В) тренінги стажування персоналу тощо;
  - Г) соціальні пакети для персоналу.
2. Прозорість та конкретність у наданні звітності включає:
  - А) соціальні звіти;
  - Б) кредити(гранти) на благодійні цілі;
  - В) соціальні пакети;
  - Г) інвестиції у людський капітал.
3. Корпоративна філантропія у формі підтримки соціально вагомих подій здійснюється на рівні:
  - А) внутрішньому;
  - Б) зовнішньому;
  - В) локальному;
  - Г) регіональному.
4. Напрямок, який не відноситься до європейської практики СВБ:
  - А) дотримання прав людини;
  - Б) дотримання вимог законодавства;
  - В) захист власних інтересів у міжнародному поділі праці;
  - Г) дотримання міжнародних норм поведінки.
5. СВБ поширена серед країн:
  - А) Північної Америки;
  - Б) Європи;
  - В) Східної Азії;
  - Г) Південної Америки.
6. СВБ інтегровано в державну політику в:
  - А) Швеції;
  - Б) Греції;
  - В) Ірландії;
  - Г) Нідерландах.

Рекомендована література: [1,10,12,15]

Питання для підсумкового контролю

МОДУЛЬ 1. СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК СУСПІЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ФЕНОМЕН

1. Сутність та значення соціальної відповідальності.
2. Принципи, види соціальної відповідальності.
3. Функції соціальної відповідальності.
4. Соціальна політика та соціальний захист.
5. Чинники ініціювання і становлення соціальної відповідальності особистості та суспільства.
6. Переваги та недоліки соціальної відповідальності.
7. Еволюція соціальної відповідальності.
8. Корпоративна соціальна відповідальність.
9. Соціальна відповідальність як елемент сталого розвитку.
10. Переваги соціально-відповідальних підприємств.
11. Соціальна відповідальність в системі корпоративного управління.
12. Корпоративна відповідальність в аграрному секторі.
13. Соціальні зобов'язання, соціальний контракт.
14. Етика службових і ділових відносин.
15. Система показників соціальної відповідальності у сфері взаємовідносин з персоналом.
16. Соціальна відповідальність органів державної влади в умовах розбудови соціальної держави.
17. Роль органів державної влади у соціалізаційних процесах в Україні.
18. Соціальна відповідальність підприємств.
19. Чинники ініціювання і становлення соціальної відповідальності особистості та суспільства.
20. Структура управління соціальною відповідальністю.
21. Етапи впровадження системи соціальної відповідальності.
22. Напрями застосування соціальної відповідальності.
23. Комітет з корпоративної соціальної відповідальності.

24. Інституціоналізація суб'єктів соціальної відповідальності (профспілки, держава, роботодавці).
25. Елементи соціальної відповідальності бізнесу.
26. Соціальні зобов'язання, соціальний контракт.
27. Етика соціального менеджменту.
28. Стандарти етики менеджменту.
29. Механізм формування етичної поведінки.
30. Моральні аспекти розпорядчої діяльності.
31. Система показників соціальної відповідальності у сфері взаємовідносин з персоналом.
32. Особливості соціального діалогу і соціальної відповідальності із зовнішніми організаціями.
33. Співпраця з органами місцевої влади у розробці програм соціальної відповідальності.
34. Співпраця з науково-дослідними організаціями, засобами масової інформації, профспілками.
35. Соціальна відповідальність перед регіональними громадами.
36. Гармонізація інтересів соціальних партнерів.
37. Соціальна відповідальність щодо навколишнього середовища.
38. Нормативно-правові відносини екологічної безпеки в Україні.
39. Інвестування в агроєкологію: перспективи та напрями.
40. Виробництво екологічно-чистої продукції на сучасному етапі.
41. Головні партнери у соціальній діяльності.
42. Співпраця з діловими партнерами щодо соціальної відповідальності.
43. Соціальна відповідальність по відношенню до споживачів та партнерів по бізнесу.
44. Ефективність господарювання соціального партнерства.
45. Звітність із питань соціальної відповідальності.
46. Не фінансове звітування: основні особливості.
47. Розкриття підприємствами своєї інформації.
48. Практика використання не фінансової звітності в Україні.

49. Результативність соціальної діяльності підприємств.
50. Цільове використання коштів (благодійність): проведення аналізу.
51. Соціальні бюджети підприємства.
52. Оцінка соціальної відповідальності підприємств.
53. Стратегія розвитку соціальної відповідальності в період розбудови корпоративного громадянства.
54. Розробка соціальної стратегії: структурні підрозділи.
55. Екологічна безпека соціальної діяльності.
56. Нормативно-правові відносини екологічної безпеки в Україні.
57. Інвестування в агроекологію: перспективи та напрями.
58. Сутність соціального партнерства та його роль у функціонуванні ринкової економіки.
59. Соціальне партнерство як тип соціальних відносин.
60. Механізм формування соціального партнерства.
61. Ефективність господарювання соціального партнерства.
62. Державно-приватне партнерство.
63. Не фінансова звітність підприємств: переваги та особливості.
64. Оцінка соціальної відповідальності: методи, об'єкти, показники.
65. Ефективність соціальної відповідальності.
66. Соціальні індикатори та їх вплив на формування соціальної політики держави.
67. Показники оцінки соціального ефекту.
68. Практики соціалізації в Україні.
69. Соціальна відповідальність як напрям покращення соціального розвитку підприємств.
70. Форми прояву соціальної відповідальності, специфіка, вигоди від неї суспільству.
71. Комплекс соціальних заходів щодо реалізації корпоративної стратегії розвитку.
72. Принципи та завдання державної політики у сфері соціальної відповідальності (стратегія).
73. Соціальні бюджети підприємства.

74. Оцінка соціальної відповідальності підприємств.
75. Розробка соціальної стратегії: структурні підрозділи.

ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЗАКОНОДАВЧО-НОРМАТИВНИХ АКТІВ

1. Благов Ю. Е. Концепция корпоративной ответственности и стратегическое управление / Ю. Е. Благов // Российский журнал менеджмента. — 2004. — Т. 4. — № 3. С. 17-34.
2. Благов Ю. Е. Корпорация как моральный агент / Ю. Е. Благов // Российский журнал менеджмента. — 2006. — № 4. — С. 93-98.
3. Грішнова О. А. Людський розвиток: навч. посіб / О. А. Грішнова. — К. : КНЕУ, 2006. — 230 с.
4. Джордж Р. Т. Деловая этика / пер. с англ. Р. И. Стопера. — СПб., Экономическая школа М.; Издат. группа Прогресс, 2001. — Т.1. — 280 с.
5. Дікон Б. Глобальна соціальна політика : міжнародні організації й майбутнє соціального добробуту / Б. Дікон, Х. Мішель, П. Стабс ; перекл. з англ. : А. Олійник, В. Триліс, В. Паламарчук. — К. : Основи, 1999. — 346 с.
6. Кикал. Дж. Социальное предпринимательство : миссия сделать мир лучше / Дж. Кикал, Т. Лайонс ; пер. с англ. — М. : Альпина Паблишер, 2014. — 304 с.
7. Корпоративна соціальна відповідальність : підручн. / [О. Гирик, О. Денис, О. Дубовик та ін.] за заг. ред. д-ра екон.наук, проф. Т. С. Смовженко, д-ра екон. наук, проф. А. Я. Кузнецової. — К. : УБС НБУ, 2009. — 315 с.
8. Корпоративна соціальна відповідальність : навч. посіб. / О. Лазоренко Р. Колишко та інші. — К. : Видавництво Енергія, 2008.
9. Куліш А. Соціальна відповідальність бізнесу в банківській сфері у запитаннях і відповідях / А. Куліш. — К ; 2007. — 80 с.
10. Котлер Ф. Корпоративна соціальна відповідальність. Як зробити якомога більше добра для вашої компанії та суспільства / пер. з англ. С. Яринич. — К. : Стандарт, 2005. — 302 с.

11. Лазоренко О. Корпоративна соціальна відповідальність в Україні : експертна думка : зб. статей та рекомендацій / О. Лазоренко. — К. : Стилос, 2007.
12. Петроє О. М. Соціальний діалог як інструмент формування корпоративної політики сучасних підприємств в Україні : навч. посіб. / О. М. Петроє. — К. : Центр учбової літератури, 2008. — 60 с.
13. Петроє О. М. Соціальний діалог як інструмент формування корпоративної соціальної політики : монографія / О. М. Петроє. — К. : Центр учбової літератури, 2008. — 152 с.
14. Про екологічну експертизу : закон України станом на 09 лютого 1995 року № 46/95-ВР [Електронний ресурс] / від 04.08.2016 р. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/45/95-%D0%B2%D1%80>. — Дата останнього доступу 30.05.2016 р.
15. Соціальна відповідальність бізнесу в Україні : розуміння та впровадження. — К : 2005. — 48 с.
16. Тульчинский Г. Л. Корпоративная социальная ответственность : технологи и оценка эффективности : учебник для бакалавров / Г. Л. Тульчинский. — М. : Юрайт, 2014. — 338 с.
17. Фукуяма Ф. Доверие : социальные добродетели и путь к процветанию пер. с англ.; Ф. Фукуяма. — М. : АСТ : АСТ Москва : Хранитель, 2006. — 730 с.
18. Donaldson T. The Stakeholder Revolution and the Clarkson Principles / T. Donaldson // Business Ethics Quarterly : 2002. — Vol. 12, № 2. — P. 107–111.

Навчальне видання

Соціальна відповідальність
Методичні рекомендації

Укладачі:

Сіренко Наталя Миколаївна

Бурковська Алла Валентинівна

Лункіна Тетяна Іванівна

Формат 60x84 1/16. Ум. друк. арк. 2,5

Тираж 50 прим. Зам. № ____

Надруковано в видавничому відділі

Миколаївського національного аграрного університету

54020, м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4490 від 20.02.2013 р.